

Motion

1976/77: 953

av fru Backberger m. fl.
om prostitutionen m. m.

I flera år har diskussionen i kvinnofrågan främst rört sig om de ekonomiska aspekterna på kvinnornas frigörelse: rätten till arbete, till kortare arbetsdag, till lika befordringsgång för både män och kvinnor, till daghemsplats för alla barn osv.

Men år 1976 började en ännu inte avslutad debatt, där intresset koncentrerades på kvinnoförtryckets allra mest brutala sexuella former: på våldtäkter, på exploaterandet av kvinnorna i pornografin, på sexklubbarna och som gatuprostituerade och call girls. Debatten startade i och med publicerandet av sexualbrottsutredningen (*Sexuella övergrepp*, SOU 1976:9). Dess sexliberala, manschauvinistiska tankegångar och förslag fick en massiv kvinnoopinion att reagera.

Den debatt som fördes under höstriksdagen om de ovan nämnda aspekterna av kvinnoförtrycket var djupt otillfredsställande. Den var präglad av ideologisk grumlighet och förslag till intet förpliktande åtgärder. Debattörer från vpk var de enda av deltagarna i riksdagsdebatterna som helt riktigt påpekade att orsaken till även det sexuella förtrycket av kvinnorna måste sökas i det kapitalistiska systemet, det ekonomiska system i vars ideologi det ingår att betrakta kvinnan som ett ting och där allt, även människor, köps, säljs, förslits och kastas bort i sin egenskap av varor.

Denna analys har inte sexualbrottsutredningen. Både utredningsdirektiven och skrivningarna i utredningen präglas av en blandning av liberal aningslöshet och öppet kvinnoförakt.

Eftersom tankegångarna i utredningen är så tydligt influerade av 1960-talets sexliberalism, skall vi dröja ett ögonblick vid förra decenniets sex- och könsrollsdebatt. Könsrollsdebatten, som diskussionen om kvinnans emancipation då kallades, rörde sig över områden som omfattade såväl kvinnans ekonomiska som ideologiska frigörelse. Man krävde då som nu rätt för kvinnorna att försörja sig genom eget förvärvsarbete, rätt till bättre avancemangsmöjligheter, daghemsplatser och kollektiv service. Rätten till fri abort var ett framträdande krav, som fördes fram av både män och kvinnor. Man diskuterade familjeinstitutionen och den förljugna, passiverande kvinno bilden i massmedia. Man tog upp kravet på "mannens emancipation" och påpekade att den traditionella mansrollen med dess förhärskande inslag av aggressivitet, dominans, inriktning på prestige och karriär ingalunda var något ideal att eftersträva. "Vi vill inte bli män – vi vill bli människor", skulle den nya kvinnorörelsen några år senare formulera könsrollsdebattörernas krav på ett avståndstagande från den konventionella manliga rollen.

I könsrollsdebatten var det både män och kvinnor som deltog, men främst kvinnor. Men oavsett kön var det kvinnosynpunkterna som dominerade. I sexdebatten som fördes under samma tid var det övervägande män som yttrade sig. De förde fram traditionellt manliga synpunkter (utom i frågan om fri abort, där de intog en helhjärtad radikal ståndpunkt). De s. k. sexliberalerna förespråkade sexuell frihet för kvinnan och var säkert ärliga från sina utgångspunkter. Men de uppmärksammade inte att vad de krävde var en kvinnlig frigörelse på männens villkor – alltså något som är en fullkomlig självmotsägelse. De förbisåg också att kvinnans sexuella frihet resp. ofrihet är avhängig av hennes ekonomiska situation. De romantiserade de prostituerade tillvaro. De pläderade för en gladare och sensuellare porr, men var blinda för ett avgörande faktum: eftersom de inte själva hade makten över vare sig produktion eller utgivning, kunde de inte förhindra att pornografen utvecklades i en allt rääre och klart sadistisk inriktning. Att så skulle ske är beklagligtvis självklart, eftersom porren produceras av kapitalistiska förlagskoncerner med vinsten som enda drivkraft, koncerner som kallt spekulerar i männens redan förstörda känsloliv och som inte har några som helst samvetsbetänkligheter då det gäller att ytterligare förvärpa dessa skador.

När sexualbrottsutredningen tio år efter det att sexdebatten kulminerade framlade sitt betänkande är det intressant att konstatera att dess ideologiska utgångspunkter är de manliga sexliberalernas, inte könsrollsdebattörernas med deras långt mer ambitiösa och omfattande sambällsanalys. Detta framgår klart av både utredningsdirektiven och av vad dåvarande justitieministern Lennart Geijer yttrade i riksdagen inför tillsättandet av utredningen:

Den ökade förekomsten av poseringsateljéer och sexklubbar måste ses mot bakgrunden av att samhällets och medborgarnas syn på sexuallivet under de senare åren undergått förändringar i riktning mot ökad tolerans. Dessa attitydförändringar återspeglas naturligt nog också i lagstiftningen.

(Riksdagsprotokollet från den 20 januari 1972.)

Detta har av utredarna tolkats bl. a. som så att

1. Om en kvinna tillåter en man följa henne hem, får hon skylla sig själv om han våldtar henne.
2. Om bara en bordell – eller sexklubb, som den förskönande omskrivningen lyder – är relativt välordnad och om de prostituerade inte anför öppna klagomål, kan verksamheten anses fungera tillfredsställande.

Som vi redan förut påpekat: kvinnans frihet är för utredarna identisk med tvånget att ställa upp på de villkor som dikteras av kapitalet och ett stort antal män med förstört känsloliv. Någon analys av könsrollerna finns inte, vare sig i direktiven eller i utredningstexten. Man har ingen tanke på att det är mannens beteende som behöver förändras, att det behövs en manlig frigörelse från rollen som sexuell exploatör och förtryckare. I stället tycks den underförstådda värderingen vara att fri är den kvinna, som på en gång underordnar sig mannen enligt den traditionella kvinno- rollens krav på underkastelse (t. ex. i en våldtäktssituation) och som lever

upp till den manliga rollen: ett mönster vari det ingår att prioritera sexuell storkonsumtion enligt slit- och slängprincipen framför relationer vilka inbefattar kvaliteter som ömhet och intressegemenskap.

Med detta vill vi givetvis inte ha sagt att vi tar avstånd från de positiva inslagen i 1960-talets sexdebatt. Sexradikalismen medförde en avgörande framtöt mot en större öppenhet. Men vi vänder oss mot sexliberalernas aningslöshet och brist på samhällsanalys, något som uppenbart påverkat arbetet inom sexualbrottsutredningen. Vi kräver att den nya utredningen som aviserats bl. a. får i uppdrag att göra allsidiga och djupgående undersökningar av hur den ekonomiska strukturen (särskilt kvinnans svaga ställning på arbetsmarknaden) och de förhärskande könsrollerna påverkar det sexuella beteendet. En självklar utgångspunkt för bedömning av en våldtäktssituation borde vara den nya kvinnorörelsens krav på att kvinnan skall ha rätt att bestämma över sin egen kropp.

Förra årets debatt kom nästan enbart att kretsa kring sexualbrottsutredningens bisarra våldtäktsfilosofi. Det väl så allvarliga problemet med koppleriet, antingen det utövas av småföretagare i branschen (sutenörer) eller av storföretagare (porrklubbskedjor), kom helt i skymundan. Eftersom koppleriet innebär både ekonomisk storsvindel och cyniskt exploaterande av kvinnors ekonomiska och sociala nödläge, anser vi oss inte kunna vänta på att en ännu inte tillsatt utredning skall framlägga sina förslag. Kraftfulla åtgärder fordras omedelbart för att stoppa den omfattande ekonomiska brottslighet som frodas inom den lukrativa porrklubbsbranschen.

Från skilda håll (tankegången finns tydligt formulerad även i sexualbrottsutredningen) har man sökt skylla över det människoförakt som är den ideologiska bakgrunden till prostitutionen och i stället strävat efter att lansera bilden av den prostituerade som välanpassad, välutbildad och med ett i övervägande grad oförstört känsloliv. Denna vrångbild har emellertid effektivt raserats både i ett par seriösa TV-program, i Tore Winqvists för ett par år sedan utkomna bok *Bordeller i Sverige* och i rapporten *Svarta affärer* (författad av en grupp socialarbetare vid Malmö socialförvaltning 1976). Enligt samtliga dessa i film och bokform framlagda rapporter framgår det att:

1. De flesta prostituerade kommer från arbetarklassen. De som varit förvärvsarbetande har haft anställning inom typiska kvinnliga låginkomstyrken. De har oftast dålig skolunderbyggnad. Många har varit intagna på barnhem eller ungdomsvårdsskolor.

2. Bland ingen annan kategori av medborgare finns det så många socialvårdsfall som bland de prostituerade.

3. De flesta prostituerade lever i en farlig tillvaro med konstanta risker för allvarliga fysiska övergrepp. Att prostituerade mördas är ingen ovanlighet.

Men även om man bortser från de rent fysiska riskerna är deras livssituation miserabel. De är utsatta för konstanta psykiska påfrestningar. I de flesta fall drabbas de av självförakt och oförmåga till normala känslor.

mässiga kontakter (vilket klart framgår särskilt av TV-programmet Rikets affärer som sändes den 29 januari 1976 samt i Kate Milletts rapportbok *The Prostitution Papers*). Detta leder till att de faller offer för missbruk av alkohol och narkotika. Drömmen om att förtjäna snabba pengar att användas till giftermål och villainköp är och förblir en orealiserbar dröm för de flesta. Inkomsterna går åt till hög hyra åt sutenören eller till de droger som de är tvingade att använda för att lindra ångesten inför sin alltmer desperata situation.

4. Det är en myt att de prostituerade har höga inkomster. På porrklubben Venus i Malmö (som skildras i Svarta affärer) har de anställda flickorna en timlön på tio kronor.

5. De som tjänar pengar på verksamheten är sutenörer, fastighets- och hotellägare, klubbägare och deras eventuella finansörer. I Svarta affärer berättar en f. d. porrklubbsanställd om hur företagsledningen hjuder sina kunder på fest i Malmö:

”Med Venus som centrum pågår en gigantisk koppleriverksamhet i Malmö med omnejd, i vilken också några av de största företagen och hotellen är inkopplade. Trelleborgs Gummifabrik och Alfa-Laval är de största kunderna och tar ut sexsiffriga belopp på dels direktörsknull och dels knull åt utländska gäster.”

I det förut nämnda TV-programmet den 29 januari 1976 intervjuades bl. a. en representant för ledningen av en av de största porrklubbskedjorna i Stockholm. Av intervjun framgick att flera hundra företag har årskort (avdragsgill representation?) på Chat Noir och andra porrklubbar.

6. Myndigheterna – domstolar, kronofogdemyndigheter osv. – har en ytterst tolerant inställning till verksamheten. Porrklubbsägare som fällts för koppleri i rådhusrätten har som regel att överklaga. Det hör snarare till regeln än undantaget att domen mildras i hovrätten eller i Högsta domstolen med t. ex. följande motivering: ”Dessa friare och mer ömsesidiga affärsrelationer mellan kopplarna och flickorna är ett uttryck för den allmänt liberaliserade sexualsyn vi har fått i det svenska samhället under de senaste åren.”

I TV-programmet den 29 januari 1976 frågade journalisten bl. a. hur den porrklubbskedja som skildrades i reportaget kunnat utvidga företaget med inköp av två nya klubbar, då man samtidigt hade en skatteskuld på 200 000 kr. Den intervjuade representanten för företagsledningen svarade a) att man inte erlagt kontant betalning, b) att kronofogden var underlättad och verkade anse det hela som ett lyckat experiment.

För att bekämpa de grundläggande orsakerna till kvinnoförtrycket, varav prostitutionen är enbart en och en ytterst brutal aspekt, krävs omfattande åtgärder. Kvinnans rätt till ett meningsfullt arbete måste tryggas. Det florerande kvinnoföraktet, som det öppet eller beslöjat kommer till uttryck

i massmedia, inom undervisning på skilda nivåer osv. måste bekämpas på olika sätt. Vpk:s syn på dessa frågor utvecklas i en särskild motion.

Med hänvisning till det anförda föreslås¹

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om en kartläggning av de prostituerades ekonomiska och sociala situation.
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om att denna snarast tar initiativet till en allmän undersökning om sambandet mellan kapitalet (den ekonomiska brottsligheten) och porrindustrin resp. prostitutionen på motsvarande sätt som skett i rapporten Svarta affärer avseende Malmö.

Stockholm den 24 januari 1977

BARBRO BACKBERGER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

INGA LANTZ (vpk)

GUSTAV LORENTZON (vpk)

i Kramfors

BERTIL MÅBRINK (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

¹(Se även motion 1976/77:954)